

Михайло УРИЦЬКИЙ

19 квітня 2022 р.

ТЕАТРАЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО І ВІЙНА: ПОЄДНАТИ НЕПОЄДНУВАНЕ

Михайло Урицький: Добрий день, шановне панство. Мені дуже приємно бути учасником цього проекту, започаткованого на факультеті культури і мистецтв.

Насамперед, звісно, хочеться відрефлексувати на нинішній наш стан, на події, що відбулися в сфері театрального мистецтва. Йдеться не тільки про мої рефлексії, а й ваші думки щодо сенсів, яких має набути театр у майбутньому, і що зараз на часі, як розвиватиметься театр далі. Для нас усіх 24-го лютого – це буде тема “до і після”. Ми всі прокинулися тоді в стані абсолютного шоку і безпорадності. У кожного були свої плани, у когось мали відбутись прем'єри. Я для себе вирішував, чи мені йти 24-го на прем'єру вистави “Зальот” у Малому драматичному театрі. Це дебютна робота чудової драматургині Людмили Тимошенко і постава Юрія Родіонова. А може, подивитися передпрем'єрний показ “The bou!” в Театр оперети? За нас вирішили інші, і 24-го ввечері я проходив повз темні вікна Малого драматичного, і так було гірко, що та драматична вистава, яку я вирішив подивитися, не відбулася...

Дуже сподіваюся, що невдовзі ми все побачимо. І ось цей стан абсолютної розгубленості, коли ти не розумієш, що чинити далі – чи є сенс взагалі займатися театром? У перші дні я зв'язався з UNIMA. Вони попросили записати ролик. Я добре пам'ятаю свою відповідь: “Now is not time for art, now is time for war” (“Не час для мистецтва, а час для війни”).

Але ж такі є час і для мистецтва. Всі, з ким мені довелося розмовляти, були абсолютно одностайні: Тома Трунова – чудова наша режисерка, сказала: “Я евакуйовала свій театр у свій внутрішній бункер”.

Ми опинились у закритому просторі. Хіба ж це іронія, що в одному з Тлумачних словників є три окреслення слова театр: вид мистецтва, що відображає життя у сценічній дії; анатомічний театр; театр воєнних дій.

І от ми зараз опинились в такому стані між усіма трьома видами театру. На жаль. Правда, наші партнери з міжнародних організацій дуже швидко включились у процес допомоги: UNIMA International (вони неймовірно молодці), надають і матеріальну допомогу, й інформаційну, подали інформацію про підтримку для наших митців у різних країнах, де можуть надати роботу, з ким можна зв'язатися. Я знаю, що багато європейських вишів приймають безкоштовно на навчання українських студентів у час війни. Це вищі

мистецькі школи у Празі, Брно, Вроцлаві, Бохумі. Така підтримка дуже важлива й дуже зворушлива. Партнери з Міжнародної спілки театральних діячів Румунії, Польщі, Португалії, Німеччини – всі надають допомогу нашим митцям. Паризькі філармонія та опера також готові: надають притулок і роботу. Треба дуже цінувати ці моменти міжнародної солідарності.

Театри в Україні поділились на дві категорії: театр-укриття і театр-волонтер. Перший – найболючіший приклад – Маріупольський театр, який був прихистком для тисяч людей, і ми зараз знаємо тільки, що близько 130-ти осіб змогли врятуватися... Не відомо, чи дізнаємося про остаточну кількість жертв. Театри-укриття є і в Харкові. Знаю напевно, що театр ляльок водночас і волонтер; до штабу акторів та режисерів приєдналися Сергій Жадан і Олег Каданов. Вони величезну роботу проводять. Низький уклін усім львівським театрам, які стали справжніми волонтерськими хабами: обласний театр ляльок, і театри Заньковецької, Лесі, Курбаса, навіть “Люди і Ляльки” з таким маленьким простором волонтерять і плетуть сітки, приймають людей, годують, прихищають. Такі ж звістки маємо і з Рівненської, Волинської, Хмельницької, Тернопільської областей, Закарпаття.

Мабуть, усі театри західної та центральної України стали волонтерськими штабами.

Я сам приїхав до Львова, зустрівся зі своєю колегою Іриною Чужиною, Іриною Подоляк. Вона запитала: “Чим ви займаєтесь? Волонтерською діяльністю? Але є люди, які вміють краще за вас шукати бронезилети, каски, рефрижератори, машини для розчищення завалів. Ви могли б займатися своєю справою”.

Ми почали міркувати, що можемо зробити корисного. Я згадав, що буквально з перших днів війни студенти університету Карпенка-Карого створили телеграм-канал “Павлуша і Ява”, де начитували казки українською мовою. Невеликі за розміром файли, які легко завантажуються. І потім, коли у бомбосховищі вдавалося вийти в Інтернет, просто вмикали ті казки для дітей. Студенти раніше зрозуміли, як нам бути корисними. А може – театр ляльок? Я запропонував підготувати цикл казок про українських героїв. Адже у кожному театрі є вистави, де головний герой – Козак. Звернувся до акторів з проханням зробити або ролики, або нарізку відповідну, і от ми теж відсилали ті відео нашим партнерам в UNIMA, вони показували всьому світові, що український театр ляльок живий –

він працює. Потім ми взялися ще створювати свої ролики. Не всі мали доступ до ляльок. Наприклад, декілька акторів Київського академічного театру “Замок на горі” опинились у селі під Києвом. Ляльок не було, але вони самі виготовили з підручних матеріалів ляльку-Козака, і з’явився чудовий ролик.

Наші студенти катедри мистецтва театру і ляльок підготували ролик про Козака. Цей ролик став просто вірусним, наші партнери з UNIMA скористалися ним; Козак здобув успіх найбільший в Японії. Його зробили як імпровізовану ляльку з хлібного батона, валка та рушників.

Ідея набула розвитку, задуми здійснювали всі – від читання казок до театралізованих відео у Миколаївському, Вінницькому, Закарпатському театрах ляльок. Київський академічний показував цикл “Вартові казок”. Люди, які здавалось би, не здужають щось робити, все одно залишаються у професії.

Не тільки лялькарі, а й, звісно, драматичні актори створювали свої ролики. Дуже смішний “Щоденник недолугого окупанта” Дмитра Чернова, актора Київського національного театру імени Івана Франка. Так само з’явилися оптимістичні ролики – “Прямі включення баби Наталі”. Це задум Віталіни Біблів, чудової акторки театру „Золоті ворота”.

А тепер про перші дні війни. Коли Херсон було окуповано, коли окупанти скрізь нахабно вивішували свої триколори – Херсонський театр ляльок з українським прапором на театральному автобусі вирушив на виїзди і грав Шевченка. От знаєте, це дуже зворушує, це на рівні героїства, подвигу.

Дехто діє в своєму режимі. В Західній Україні театри більш-менш працюють; знаю, що не закрився і Хмельницький театр ляльок, показують безкоштовно вистави. Рівненський театр ляльок живе у практично звичному стані.

Коли я був у Львові, поступово відновлювалися вистави. Ба більше, люди приступали до випуску прем’єр – це тішить неймовірно. У Львівському театрі ляльок з’явилась енергійна Ірина Запольська, яка активно комунікує з литовцями. І литовці дуже швидко надали грант на постановку, яку зробили буквально за три дні. Я був присутній і брав участь у цьому дійстві як актор. Згадав своє акторське минуле.

Перформативна вистава “Сонячне небо” адресована маленьким глядачам та інклюзивній публіці. Вистава практично не має історії. Це гра з фактурою, тканинами, стрічками, кульками – і діти дуже охоче долучаються до такої гри, навіть повертають її хід у неочікувані ракурси, класно реагують, якщо вгадують якогось імпровізованого персонажа. Коли творять імпровізовану ляльку з тазиків, кульок, тканин – діти неймовірно швидко на це реагують. І долучаються до забави.

У Львові ми вирішили підготувати сценічне читання. Треба сказати, що режисер, керівник Шкільного театру УКУ “На Симонових стовпах” Євген Худзик влаштував таке читання “Снігу у Флоренції” Ліни Костенко дуже атмосферно, в храмі. Я вирішив скористатись його прикладом. Сценічне читання тексту Емманюеля Шмітта “Намалой мені літак” мало стати заготовкою до майбутньої вистави, про яку – дещо пізніше.

Текст драматургині Анастасії Косодій читали актори Київського театру на Подолі. Читання прозвучало англійською мовою (“Time travels guide to Donbas”) на фестивалі International audio drama festival у Великій Британії. Багато наших відомих митців проводили свої концерти у бомбосховищах, в метро. Відважувалися на виступи в метро Сергій Жадан, Олег Каданов, Святослав Вакарчук. Театри теж долучалися. Київська опера показувала “Король Дроздобород”. Київський академічний театр ляльок виходив з виставою “Мишка і рожева стрічка”. Зараз Харківські театри під обстрілами постійними. Я схиляю голову перед митцями, які показують свої вистави у метро, де повно людей.

У бомбосховищах виходили до глядачів актори Франківського театру з “Гамлетом”, також – Житомирський, Хмельницький театри. Триває навіть “гастрольна діяльність”! Є така театральна біржа Лева Сомова. Він зі своїми студентами проводить гастролі в Закарпатті. Працюють для місцевих мешканців та переселенців. В Одесі, у бомбосховищі, Максим Голенко випустив у Театрі імени В. Василька “Сашо, винеси сміття”. Прем’єра цієї вистави відбулася у литовському театрі в постановці Стаса Жиркова, він працював онлайн тривалий час, і тільки на випуск вистави опинився там. Це про те, що відбувалося у нашому театральному просторі.

Однак не все і не скрізь однозначно. Багато змін, багато ще не розв’язаних вузлів. Миколаївський російський театр драми 25-го лютого змінив свою назву. Там працюють рішучі люди, справжні патріоти. На другий день війни так само вчинили Одеський та Харківський театри російської драми. Інша історія з нашим національним театром імени Лесі Українки. Колектив відмежовувався від цього процесу, а потім нам сказали, що вони давно вже в своїх запрошеннях не користуються назвою “російський театр імени Лесі Українки”. Цікава позиція... Хотів би я знати, як після війни існуватиме цей театр, з тим репертуаром, який у них є: геть радянський!

Мав би тепер мій монолог перейти в діалог, тому що я не маю однозначних відповідей на питання: які й надалі мають бути сенси в українському театрі? Наприклад, чи маємо ми продовжувати й далі ставити велику російську класику: Пушкіна, Достоевського, Толстого, Чехова?

Для себе я вирішив це питання. Була пропозиція від словацького театру в Кошицях на здійснення вистави “Казка про рибалку і рибку” Пушкіна. Разом із чудовою художницею Інесою Кульчицькою ми придумали цікаве, як на мій погляд, рішення. І те, що дуже хотілось ставити на сцені словацького театру – безсумнівно, але нараз ми з Інесою один одному сказали: “Ні”.

Не знаю, чи правильно це, може, класика – вона поза подіями? Наші українські драматурги вже написали багато текстів про війну, і не тільки, вони є на порталі “Укрдрамахаб”, і “Театр драматургів” проводив читання, в Польщі слухали такі читання сучасних текстів, народжених під час війни. Тобто, зміна репертуару цілком актуальна.

От чи можу я почути вашу думку: що зараз актуальне? Для себе я вирішив, що суперактуальним стає Брехт – “Кар’єра Артура Уі” набуває особливих сенсів. Напевно, Шекспір – він завжди актуальний. Дуже хотілося б поставити “Ричарда III”, але не про злочинність, а про потурання злочинству, про народ, який плодить чудовиська, створює монстра, і потім із задоволенням страждає від цього.

Напевно, “Калігула” Камю теж дуже сучасний текст. Цікаво, що у перші дні війни мала відбутися прем’єра “Матінки Кураж” у постановці Оксани Дмитрієвої в Харківському театрі ляльок (переклад Сергія Жадана). І ми розмовляли з Оксаною, і вона вважає, що наразі ця робота втратила актуальність. Бо вистава була про запобіжники, яких у нас не було, і їх ми не використали під час війни. Саме про це вона хотіла ставити, але маємо війну і неактуальну постанову, яка, напевно, була абсолютно чудовою: Оксана Дмитрієва одна з наших провідних режисерок.

І останнє, про що мені хотілося б поговорити – про майбутнє нашого театру. Я певен, що наша перемога неминуча, це велика остання битва між Київською Руссю і Золотою Ордою закінчиться перемогою наших цінностей. І ми нарешті відгородимось від цього “руського міра” великим, надійним муром, якщо не фізичним, то воєнним, моральним, мистецьким.

Але що далі з нашими театрами? Як ми будемо існувати? Бо наразі така ситуація, звісно, що й економіка держави потерпає від війни, немає матеріяльного забезпечення, деякі колективи не можуть зібрати своїх людей, деякі театральні будівлі не існують фізично...

Зараз дехто відправляє своїх працівників на 66%. Наприклад, з Київським академічним театром ляльок взагалі ганебна історія: керівництво скористалось воєнним станом, щоб призупинити контракти працівників до кінця війни. Тобто вони членів колективів не тільки не підтримують, а й позбавляють можливості утримувати родини і займатися творчістю. Думаю, що

своє слово повинні сказати й UNIMA, і наша Спілка і вся театральна спільнота. Але я навіть не про те, я про те, якими будуть театри взагалі?

Треба обов’язково відриватися від усього радянського, від цих звань – академічний, національний – це такий совок жажливий. Нам треба приходити до європейської системи, треба позбуватися цих почесних звань: заслужений, народний...

Ступка є Ступка, народний він артист чи не народний. Оксана Дмитрієва теж є собою – є в неї звання, чи немає. Треба геть усього такого позбуватися. Як ми це здійснимо – спокійно – чи як завжди криаво – не знаю.

Ще хочу відповісти на питання, які надійшли від наших глядачів заздалегідь, адже наша аудиторія не лише в Україні, а й за кордоном. Перше питання – про студії театрів ляльок. Як чинити цим студіям, бо ж молодь хоче працювати, але не має можливості, бо хтось залишився удома, а хтось опинився за кордоном?

З цього приводу поділюсь досвідом роботи зі студентами у форматі онлайн. Поміркуймо: театр ляльок – це така історія, де ми особливо залежні від матеріяльної частини, а водночас – ми ж творці, і можемо створити ляльку будь з чого. Я дав студентам три теми: війна, надія, перемога. І ось вони мені надсилають свої записані ролики. Найкращі будемо виставляти, щоб зроблене стало не тільки нашим надбанням, а й нашою мистецькою боротьбою з агресором. Така моя порада, це можна зараз зробити, працюючи онлайн. Ну, і на цьому, в принципі, я хочу завершити монолог, і нехай висловлює думку наша публіка: що нам зараз ставити, яку драматургію, які п’єси, які їхні сенси. Приєднуйтеся, будь ласка.

Майя Гарбузюк: Дякую, пане Михайле, запрошую всіх тут присутніх висловлювати свої міркування, можливо, у вас є якісь інші ідеї, задуми; ви готові продовжити міркування пана Михайла – чи у вас є власний досвід, яким би ви хотіли поділитись зараз? Ми радо вислухаємо кожного.

Катерина Лавриниць: Добрий день. Я б хотіла поділитися своїми спостереженнями з приводу актуальності матеріялів. Пригадую, десь на початку війни мені треба було прочитати певну книгу, і в мене був оригінал російською. Але тоді у мене виникло відчуття відторгнення, хоч це була класика. В мене на глибинному рівні виникло відчуття, що зараз цього абсолютно не хочеться. Думаю, зараз треба підходити до вибору матеріялів на рівні відчуттів. Бо зараз це теж викликати біль у багатьох, принаймні я так відчуваю.

Ну, й з приводу сенсів, також на своєму досвіді поясню. Можливо, це трохи наївно звучатиме, але найбільше лякало, і дуже дивувало те, які існують люди, тобто який рівень люти в них. Їх не можна

назвати навіть людьми, от хочеться зараз особливо з молодшим поколінням, з дітками говорити про цю важливість залишатися людиною в будь-яких ситуаціях. Говорити про звичайну людяність, щирість і доброту. Ось ці сенси нести у світ.

Михайло Урицький: Ви маєте на увазі, Катю, людей у лапках, тих, хто в нас катував жінок і дітей в Бучі, Ірпіні й Гостомелі?

Катерина Лавринець: Нелюди скоріше. Звірі, нелюди.

Михайло Урицький: Стосовно сенсів – от пані Майя була на нашому сценічному читанні тексту Шмітта “Намалюй мені літак”, і це була така заготовка до майбутньої вистави.. а.. наразі от я не знаю, чи готовий говорити... Чи можна говорити, що такий злочин хтось здатний виправити, перекреслити спокутою? Чи можна взагалі? От я для себе не можу цього вирішити. Наразі. Пані Майя, можливо, допоможе мені?

Майя Гарбузюк: Так, дякую, пане Михайле, я саме хотіла навіть не запитати, а поділитися теж якимось досвідом і спостереженням завдяки присутності у вас на читанні. Дуже добре, що було саме читання і було обговорення. На тому читанні, де мала честь бути – а воно для мене стало першим виходом у театр після 24-го лютого, побачила багато знайомих облич з львівського – і не лише – театрального середовища. Попри те, що робота була складна і висловлювались суперечливі думки щодо неї, мені думалось тоді про інше: про те, що ми зараз неймовірно спрагли театру або, принаймні, ось цього простору публічного, де можна обмінюватись думками. Знаю, що на наступні читання зал за пів години заповнюється на реєстрацію, моментально. Це насамперед ознака величезної потреби у людському спілкуванні. З одного боку.

А з іншого, коли ми дивилися, слухали вашу роботу, потім почали її обговорювати... Кожен, хто брав участь в обговоренні, чи то з залу, чи Ви як режисер, чи актори на сцені – кожен оголював себе, і крізь кожного з нас починала промовляти наша колективна травма. Ми не можемо її позбутись. Здавалось, що це чудово розумієш, але коли бачиш, як “по колу” люди починають говорити, і в кожного озивається ця травма, і в кожного сльози з’являються на очах, і всі розуміють, про що говорить інший – розумієш важливість таких “сеансів”... Я не кажу, що це повторне травмування – ні, але це відкриття і проговорення колективної рани, яка не гоїться. З одного боку – треба це робити, з іншого боку треба знати, що ти весь час неминуче будеш торкатись цих ран. І напевне нам треба вчитися з цим працювати, вміти це передбачати. Є таке поняття в культурології – культура рани. Ось це напевне про нас. Наша культура поступово нею ставатиме, це культура рани, культура травми, і мені здається, ми просто не можемо поза це вийти. Поки

що принаймні. А вже від цього залежить, коли кожен із митців вибирає свою аудиторію, свою тему, вони можуть бути дуже різні, але однаково мені здається, що ми постійно матимемо справу от саме з цією раною. І ми або торкаємось її, і навіть завдаючи болю – лікуємо людину, лікуємо спілкуванням, або, можливо, тільки загострюємо біль і робимо ще гірше...

Михайло Урицький: Мистецтво має торкатись душі. А з чим ще треба виходити на сцену? Мені дуже сподобалось одна ідея... У Фейсбуці прочитав, не пригадую, хтось запропонував, що після війни обов’язково треба зняти фільм, і це мусить бути комедія. Про тих ромів, які вкрали танк, про бджіл, які на смерть покусали москалів, про бабцю, яка збила слоїком дрон... І далі, і далі. Я питаю себе: поставити зараз? Наприклад, виявляється – я цього не знав – на третьому курсі у нас в університеті треба ставити Вертеп. І про що я хочу ставити Вертеп? Про що можна поставити Вертеп? І от я придумав свій Вертеп. Здивуєтесь, але першу частину його я придумав за два дні до війни.

Якесь таке передчуття, передбачення... Я придумав, що треба ставити не про народження Ісуса, а про народження української нації. І Богоматір – Київська Оранта, ну а хто забирає Ірода на той світ – має бути привид Бандери, обов’язково. Ось такою мала бути перша частина. А для другої – сюжетів ще більше. І мені дуже подобається ідея про комедію. До речі, разом з Уляною Мороз у День театру ми брали участь в такому перформансі: на площі Ринок у Львові ми вішали путіна. Викидали його з балкона бібліотеки імені Романа Іваничука, і до речі, перед своїм від’їздом зі Львова, я проходив повз той балкон – і путін там висить. Хто буде у Львові – гляньте на балкон бібліотеки. Він, падлюка, там висить.

А в театрі наразі задумали виставу, така робоча назва її: “Сто один спосіб убити путіна”. Це має бути комедія, Андрій Бондаренко долучився до написання тексту. Що з цього вийде – не передбачиш, але я сподіваюсь, шось дуже цікаве. Ще у мене таке запитання до всіх. Як нам обходитись з російською класикою? Я навіть не питаю – будемо ми зараз ставити “Три сестри”, чи не будемо, напевне, не будемо. А якщо вистава вже в репертуарі ледь не всіх театрів? Як нам зараз бути? Чи варто знімати з репертуару, адже є видатні вистави?

Або ось така історія: зараз я таки зніматиму свою виставу “Оскар”. Тому що там звучать пісні Земфіри. І я не хочу зараз це чути, не можу слухати. Якщо змінити музичний ряд, то це буде інша вистава. Може, і слід так зробити, або треба зовсім знімати, бо я сам не можу витримати...

Майя Гарбузюк: Ось пишуть зараз в чаті: “В напрямку корабля”. Є така версія, колеги, будь ласка, дуже хочемо вас почути, вся Україна зараз тут із нами.

Володимир Данилюк: Я директор Рівненського театру ляльок. Буквально сьогодні це питання у нас “на черзі” стало, ми обговорювали, що робити з репертуаром, з тими виставами, які так чи інакше в російській темі. У нас є непогані вистави, ігрові, інтерактивні, актор працює з глядачем, з дітьми – ті ж “Фіксики”, “Маша і Міша”. Ми допасовували вистави до свого театру, тепер переглянули репертуар – понад 50 вистав. Якогось десятка треба позбутись. Зараз ми не думаємо над тим, що далі ставити, ми наразі ніби живемо сьогоднішнім днем. Але не хочемо, щоб воно мало якийсь відношення до росії. Розробили план на місяць. Цього тижня у нас мав бути “Теремок”, хороша вистава, класика, скажімо так... 25 років цій виставі. Але всі сьогодні в один голос – “Міняємо!” Не списуємо, а просто відсторонюємо від репертуару. Переключаємось на наше і, звичайно, щось будемо планувати, зараз так чи так зміняться бажання; усвідомлюємо необхідність переосмислення речей, ті, що наразі потрібні, будемо продумувати. Тож ми відсторонилися від цього, навіть якщо добра вистава, бо є такі – музичні, є на весь творчий колектив, для сімейного перегляду, але ми не хочемо і їх грати.

Михайло Урицький: Я не просто сподіваюсь, я впевнений, що український театр має вибухнути, взагалі українське мистецтво. Емоційне піднесення не може не втілитись у мистецтво. Так, закінчиться війна, попереду ще багато сліз, багато будемо плакати, згадувати. Але ми нарешті відірвемося від “золотої орди”, радянського союзу і від того, що з ним пов’язано. Протягом століть Україна підживлювала все російське мистецтво, метрополія висмоктувала все найкраще, що в нас було. Чому Україна не має такої всесвітньо-відомої літератури? По-перше: висмоктала метрополія; по-друге: розстріляли Українське Відродження, і по-третє, і по-... І от маємо унікальний шанс, я дуже вірю, що наше майбутнє протягом двох-трьох років має вибухнути в світовому масштабі, сподіваюся.

Володимир Данилюк: Я теж сподіваюся, і знаю, що так буде. Якщо ми відмовляємось від чогось, звичайно, на те місце має прийти щось нове і спонукати до змін.

Майя Гарбузюк: Цілком погоджуюсь із паном Михайлом, що ми практично чотириста років жили собою імперію, яка зростала на наших костях і талантах. З неї не те що нічого не виросло, з неї виріс демон. І тепер, коли ми обрубаємо йому всі мацаки, і голову, сподіваюсь, і тіло – ми тепер маємо працювати тільки на самих себе, бачити себе в просторі цивілізованому, європейському і світовому. І це насправді переломний момент не тільки в межах двадцятого століття, двох чи трьох століть. Це просто тектонічний поворот, і якщо не зараз, то напевно вже ніколи. І тому саме зараз час на те, про що пан Володимир говорить – очищення репертуару, пошук нових імен.

Нині таке цікаве покоління драматургів українських народилося. Ми маємо про що і з ким писати й ставити. Тому тут дуже багато завдань, але нас має гріти те, що це наші запитання для нас самих, ні для кого іншого, нарешті.

Михайло Урицький: Додам ще дещо про зміни в нашому театрі. Я дуже сподіваюся, що наше ставлення до театру ляльок теж зміниться, нарешті ми забудемо формулу Сергія Образцова, що кожна область має театр ляльок для дітей, і згадаємо про те, що це театр, вид мистецтва, а не окремий сегментик, мовляв, “тут ми на діточках заробимо трішечки”; ні, це вид мистецтва, і для дітей в тому числі, і для інклюзивних дітей, а що таке інклюзія? Інклюзія – це для всіх! Це містить в собі все, для усіх категорій! Я дуже хочу цих змін, тому що театр ляльок – прекрасний вид мистецтва, ні на що не схожий, самостійний, йому все доступно: від Есхіла і до Шекспіра, абсолютно все.

Володимир Данилюк: І можливостей більше.

Михайло Урицький: Ось тут питання про театральну критику. До речі, пані Майє, є закид такий у бік театральної критики, і вас це стосується також. Мені дуже бракує зараз текстів театральних критиків, я не бачу текстів Васильєва, я не бачу Ваших текстів. Я хочу чути мудре слово, а його нема.

Так от, ми маємо рухатися і в бік театральної критики, і в бік номенклатури, і в бік митців та директорів театру. Найголовніше: у нас зараз відкриваються можливості співпраці й кооперації з європейськими театрами, вони охоче і наших митців приймають, і погоджуються на різні проекти. Ми вже до війни мали намір здійснити такий міжнародний проєкт в Рівному, з НСТДУ, проєкт для режисерів, сценографів і драматургів театру ляльок в пошуках нових форм, війна зруйнувала наші плани. Але ми обов’язкового їх здійснимо.

Уляна Рой: Добрий день, я театрознавець, дякую за розмову, в мене, знаєте, на думці безліч слів: місія, візія, багато всього хочеться сказати. Але хай буде лише дві репліки. Перша – бачила допис Бернарда Огородника, ви, мабуть, знаєте, це голландський лялькар, який пережив німецьку окупацію... Він написав своє послання з нагоди Дня театру ляльок і там зазначив, що якраз сам дуже часто знаходить можливість висловити те, що неможливо було висловити. В його виставах (на жаль, я дивилась лише уривки) дійсно є багато такої щемливості, яку звичайний театр не передасть, коли йдеться про знущання, страшні моменти війни. Я ще до війни дивилась ті уривки, і мене й тоді дійсно проймало, і я думаю, що саме театр ляльок має той делікатний інструмент, який може говорити про травму глибше, ширше, ба навіть легше, ніж театр драматичний. А друге – з приводу місії театру – я думала про те, що нам зараз якраз треба бути присутніми у світовому контексті.

У тому контексті присутня російська класика, і вона так просто в світі не піде, як йде від нас, вони будуть продовжувати використання звичних наративів, а нам з вами треба пробуджувати наратив про українця інакшого. Не просто про розважальних козаків-запорожців, а треба видобувати якісь глибинні сенси, які вони в собі бережуть, тримають.

Святослав Войцеховський¹: Слава Україні, героям слава.

Я дуже уважно слухав усіх спікерів зараз. Я пропав на місяць, пан Михайло знає, у мене були певні драматичні обставини в Маріуполі, там у мене вся сім'я залишилась. Підтримую усе, що сказав пан Михайло щодо європейських театрів. Працюю зараз у Вроцлаві, в театрі "Мініатюра", художником з ляльок. Ми недавно прийняли до театру Аліну, дівчинку з Харкова. Написали терміново проєкт, завдяки якому їй нададуть допомогу на пів року чи рік. Я її взяв під своє крило. От зараз будемо збирати такого персонажа – свино-собаку (*показує*), яка пожиратиме все. Наша мета – запустити виставу. Придумаємо так, щоб було зручно її грати на площах будь-якого міста. Сприятиме в цьому наш директор, він охоче допоможе нам, бо каже: "Мій театр – дідусь для тих дітей, які приїхали". Щотижня я даю вистави, дві години з ними працює Аліна – займається театральними, психологічними, музичними вправами.

Планую не просто грати на цих майданчиках виставу, яку я вже придумав і яку треба реалізувати – хочу цих німецьких дідусів і бабусь, які досі у Гданську відвідують ресторани, наче нічого не відбувається, якось отямити і змушувати викидати гроші мені "в капелюх", звідки вони будуть надіслані комусь із волонтерів в Україну.

Мені здається, театр ляльок сьогодні має поділитися на театр "заспокоєння" і театр, який відкриватиме правду і всі ці страхи. Звісно, він насичений усіма трагедіями, які жахали нас ці 55 днів нашої боротьби з російським агресором. Бо дехто досі не розуміє, що відбувається, або хтось розуміє і реально вимикається – "Мене це не цікавить, я так змучився, я так не можу". Це я чую від своїх колег і знайомих, поляків, які тут є. І звісно, психіка не в кожного витримує. Тому вважаю, що має бути театр спокою і театр боротьби. Боротьба – це платформа Інтернет, виступи і перформанси на площах, і я продовжую свою діяльність на міжнародних фестивалях – це буде Румунія, Угорщина. В Тунісі – відео Бернарда Огородника, велика дяка йому за підтримку, він присвятив свою виставу Україні.

Щодо російської драматургії – вона нікому не потрібна. Чому так коротко? Тому що вона була створена тільки для того, аби знищувати нашу культуру зсередини. Якщо наш сусід скаже, що ми близько розташовані до росії, то ми близько і біля Латвії, і Литви. Я думаю, що звільнення хоча б на кілька десятків років від російської драматургії ніяк не вплине на мистецтво в цілому в Україні. Тим більше, що це все вже не нове – ті вистави, які ми робили, того ж Чехова, Достоевського та інших – кажуть наші російські свино-собаки, що "это на века". Хай для них це буде так, а для нас ця історія має закінчитися. Це не нове, і без цього ми впораємося чудово.

Майя Гарбузюк: Дякую, Станіславе, це прекрасно, дякую вам за ваш спіч, він дуже важливий для нас, все ж таки ми на великій віддалі, дуже важливо чути і знати, що ви відчуваєте на березі Балтійського моря, коли ми – тут.

Святослав Войцеховський: Всі, кого я знаю: Олег Нестеров, Настя Медведєва – харківські випускники – тепер хто в Познані, хто у Варшаві. Я не бачив, щоб тут хтось сидів без діла, але знову ж таки, хочу ще раз підкреслити: театр ляльок має зараз бути як театром заспокоєння для людей, які перебувають у підвішеному стані, так і театром боротьби. Тому зараз треба всім "покопатися" в думках, витягнути все найкраще, що там є і кинути для перемоги.

Михайло Урицький: Стасе, я додам про театри російської федерації. Українська частина UNIMA звернулася до міжнародного UNIMA з проханням припинити членство росії в цій організації. Це пов'язане з тим, що російські лялькарі не виявили своєї позиції. Натомість наші міжнародні партнери показали нам листа від російської організації UNIMA: мовляв, оскільки це державна організація і фінансує їх держава, то підписанти вважають: всі країни, які їх не підтримують, є ворогами, і тому вони самі хочуть вийти зі складу UNIMA. Я сказав: згода, не треба їх затримувати, хай виходять.

Майя Гарбузюк: Дякую Вам, пане Михайле, та усім, хто узяв участь у нашій зустрічі. Побажємо один одному перемоги, миру і радості побачити це.

Михайло Урицький: До перемоги!

Майя Гарбузюк: До перемоги, до побачення, слава Україні!

Святослав Войцеховський: Героям Слава!

*Розшифрувала Христина Король,
 студентка 1 курсу катедри театрознавства та
 акторської майстерності
 ЛНУ імени Івана Франка*

¹ Текст виступу перекладено українською.
 Переклад: Христина Король

Повна версія:

<https://www.youtube.com/watch?v=MoFiiAJMqt4>